

RÄTTSTOLKARNA

Rätt tolk för rättsväsendet är en rättstolk

Möte mellan Rättstolkarna och Statens Inköpscentral den 28 augusti 2020 på Internet.

Medverkande från Statens Inköpscentral (nedan "SIC"): Klas Ericson, Fredrik Aglo och Charlotte Hansson. Medverkande från Rättstolkarna (nedan "RT"): Margareta McKenna, Mirjana Kotur Hallberg, Lotta Hellstrand och Anna Lundberg.

SIC berättar att de är ute i god tid med förstudien inför nästa upphandling. Detta beror på att man vill undvika avtalslöst tillstånd den här gången, som det har blivit vid de två tidigare upphandlingarna. Det är vanligt att beslutet överprövas.

Förstudien går ut på att undersöka behovet hos myndigheterna och träffa leverantörer, och se vad marknaden kan erbjuda. SIC är mycket intresserad av att höra vad även tolkarna säger om branschen, ramavtalet och kommande upphandling. Man har en särskild dialog med DV, samt med Migrationsverket och Arbetsförmedlingen. På avropa.se kommer rekommendation om upphandling eller inte att finnas i en förstudierapport. Förstudien ska vara klar 1 oktober 2020 men kan bli någon månad försenad.

Om organisationen och marknaden

RT ombeds att kort berätta om organisationen och går därefter in på vår bild av tolkbranschen. Det är en oreglerad bransch där endast AT står under tillsyn, inte icke AT och inte heller förmedlingar. Detta trots att det är myndighetsutövning som tolkar är inblandade i. Det finns ingen tillit i branschen. Varför inte? Det är svårt att komma i kontakt med dem som bestämmer över arbetsvardagen, förmedlingar och myndigheter. Tolkarna upplever att de är sms-anställda. Det är onödigt korta svarstider enligt ramavtalet, särskilt för uppdrag långt fram i tiden. SIC har hört det och tar till sig detta. Det är också svårt med fluktuationer mellan olika förmedlingar. On Demand-tjänsternas ökning påverkar också myndigheternas tillgång till rättstolkar och rättstolkarnas tillgång till uppdrag. I och med att det inte finns statistik från myndigheterna kan vi inte veta vad som händer och varför vi har uppdrag eller inte. Det är svårt för oss att kolla upp och den statistik som kommer är inte korrekt.

SIC hoppas på bättre statistik när tolkportalen kommer igång, om alla myndigheter använder den. RT förklarar felkällorna i statistiken och föreslår att detta has i åtanke när portalen vidareutvecklas. Branschen är även i övrigt löst reglerad med långa omvägar mellan tolkarna som utför tolktjänsterna och de som använder tolk, på myndigheter och icke-svenskspråkiga. Ingen av de tre olika parter som är deltagare i ett tolkat möte har inflytande över villkoren för mötet. Upphandlarna bestämmer vilken förmedling som är leverantör som bestämmer vilka tolkar som skickas.

Hur ser då rättstolkarnas arbetssituation ut?

Rättstolkar har mycket lite inflytande över arbetsvillkor och arbetsmiljö. Många känner sig utlämnade åt vad man ibland upplever som godtycklig tillsättning av uppdrag och stressig huggsexa om uppdrag vid förfrågningar som skickas ut till många tolkar samtidigt eller med extremt korta svarstider. Det finns en osäkerhet i inkomstnivån från månad till månad, och många upplever det som frustrerande att högst formell kompetens inte alltid verkar prioriteras. RT tar upp problemet med avstånd. Det bör tillåtas tolk

RÄTTSTOLKARNA

Rätt tolk för rättsväsendet är en rättstolk

från längre håll inom ramavtalet. I annat fall ger man i praktiken incitament för att inte auktorisera sig. Närhetsprincipen ställer till det

Hur ser föreningens relation till tolkförmedlingarna ut?

RT har regelbunden kontakt med de flesta av förmedlingarna som har nuvarande ramavtal. Vi upplever för det mesta att vi får svar på våra frågor.

SIC undrar vad RT tror är det viktigaste incitamentet för en tolk när denne väljer vilka tolkförmedlingar som denne ska jobba för/hos. RT preciserar att vi inte väljer. För det mesta måste vi ta det som bjuds. Men det som är viktigt för rättstolkar är kompetensprioritering, arvodesvillkor, uppdragsmängd och bemötande.

SIC vill också veta hur föreningens relation till myndigheterna som avropar från ramavtalet (särskilt domstolarna och Polisen) ser ut. RT berättar att vi har bra möten med domstolarna. Vi träffar så många domstolar vi hinner med på dialogmöten. Polisen har vi försökt få träffa sedan 2011 men dessvärre inte lyckats. Dialogmötena med domstolarna brukar vara givande. Dock är det något frustrerande att varje domstol fungerar självständigt och inte sällan väljer att strunta i Domstolsverkets rekommendationer, Rättegångsbalken, Justitiekanslerns uttalanden och tolkars rekommendationer för god tolkanvändning i domstol. Vi lägger mycket tid på att påminna domstolarna om allt detta. Får vi personlig kontakt och kan ha ett möte med domstolen brukar det dock bli bättre, när vi exv. får förklara varför vi begär förberedelsematerial.

Vad är då mest betydelsefullt för RT:s medlemmar när en myndighet upphandlar tolkförmedlingstjänster? RT anser att kompetensprioritering är mycket viktigt. Ramavtalet ska också ta hänsyn till tolkens arbetsmiljö och arbetsvillkor. Många krav i ramavtal får försämrade arbetsmiljö för tolken som konsekvens. Arvode till tolk ska regleras i ramavtalet.

Vilka positiva erfarenheter har RT av det nuvarande ramavtalet? Positivt är att alla myndigheter nu har en enhetlig taxa. Det är också bra att hela arvodet tillfaller tolken samt att helgen räknas bort från 48-timmarsregeln vid avbokning.

Vilka negativa erfarenheter har RT av det nuvarande ramavtalet? Har det inkommit synpunkter/klagomål på ramavtalet från RT:s medlemmar?

De korta svarstiderna leder till orimliga krav på tolkarna från förmedlingarna. Dålig uppföljning av att ramavtalet följs leder till orättvisor. Kompetensprioriteringen följs inte, och det är ingen uppföljning av detta. De korta godkända restiderna gör att kvalificerade tolkar väljs bort till förmån för tolkar med lägre kompetens på nära håll. Det är också svårt att lämna tillbaka uppdrag. Det måste ändras så att man kan boka om sig till det uppdrag där man behövs bäst. Det måste ändras i ramavtalet. Det ska inte bli vite vare sig för förmedlingen eller tolken. Det är ett asymmetriskt avtalsvillkor till nackdel för den svagare parten vilket leder till obalans. RT framför att vi vill att förmedlingarna ska få förtroendet att tillsätta uppdraget med lämplig tolk men sedan också att flytta om och justera.

Formulering av kompetensprioriteringen behöver ändras. Det ska inte stå att andra uppdrag än domstoluppdrag och häktningförhandlingar ska tillsättas med AT-tolkar.

RÄTTSTOLKARNA

Rätt tolk för rättsväsendet är en rättstolk

SIC noterar att vi önskar att svarstiderna från förmedling till kund blir längre.

Har RT några synpunkter på de krav och avtalsvillkor som ställdes i den förra upphandlingen? Många krav och villkor var bra. Det är dock oklart om detta ledde till någon förändring i praktiken. Uppföljning verkar saknas. Det är som sagt mycket positivt att avbokningsreglerna förbättrades så att helgen nu räknas bort från de 48 timmarna. Bra med tydlig skrivning om att hela ersättningen för tolkningen ska tillfalla tolken. Svarstiderna var dock för korta. Dessutom har det lett till stora problem att en namngiven tolk inte får bytas ut. Vi ifrågasätter även om det är rimligt med asymmetriska avtal på den svagare partens bekostnad. Om en rättstolk exv. är tillsatt på en kort domstolsförhandling, och det sedan kommer in en beställning på en längre rättegång, kanske på flera dagar, som krockar med den första, så är det mycket svårt om ens överhuvudtaget möjligt att ge den korta förhandlingen till en AT i stället och den långa till RT-tolken. Det leder till att tolkarnas kompetens utnyttjas dåligt. Mycket av tolkbristen kan motverkas genom bättre samordning som exv att tolken kan bytas ut.

Resevillkoren har varit otydliga och ologiska. Svårt att veta om faktisk restid godkänns. Ibland svårt att hinna få tag i förmedlingen och kontrollera detta innan någon annan kniper uppdraget. Det var olyckligt att det inte ställdes krav på att tolkarna skulle ha kollektivavtalsliknande villkor.

SIC påpekar att det förekommer oseriös prissättning i branschen. Går detta att stävja? I så fall, hur gör man detta? RT anser att det är viktigt att inte upphandla efter lägsta pris. Det går inte att förmedla uppdrag för 0 kronor. Någonstans måste pengarna tas ifrån.

RT trycker på att det skall vara mest kostnadseffektivt och inte billigast. Detta sades på ett upphandlarseminarium som SIC anordnade för några år sedan.

Man måste inse att förmedlingen av tolktjänster kostar. Tolkcentralen i Göteborg ansåg på sin tid att 150 kr var rimligt för att förmedla en tolk till förhandling i domstol. Det är en dyr tjänst. Man kan inte tumma på den.

SIC vill också veta om RT har några synpunkter gällande tolktaxan. RT svarar att OB-ersättningen för spilltid är för låg på storhelger. Detta borde differentieras på samma sätt som arvodet. Det är bra att alla statliga myndigheter inom ramavtalet nu betalar som lägst arvode enligt tabell 2.

Tydligare regler om att nivå IV enbart betalas ut till RT och ingen annan vore önskvärt. Samma vattentäta skott bör gälla för de andra nivåerna, tycker jag. Fast det kanske inte är en fråga för upphandlingen?

Hur många rättstolkare jobbar med on demand-tolkning?

RT vet inte. Men problemet är att vi inte ens får ett sms om uppdraget i förväg. Det är inte i linje med God tolksed. Vi vet inte heller vad varje förmedling har för avtal med just den kunden och då inte heller vad vi får betalt. Kan vi bryta samtalet om vi upptäcker att vi är jäviga eller inte är kompetenta att ta uppdraget? Ja, om vi är jäviga, men om vi inte vill ta uppdraget för att det inte är rättssäkert åker vi troligen på vite.

RÄTTSTOLKARNA

Rätt tolk för rättsväsendet är en rättstolk

Tolkanvändarna kan inte alltid avgöra om tjänsten är väl utförd. Det kan motverkas genom att upphandlarna trycker på att man ska gå tolkanvändarutbildning.

Är det några krav eller avtalsvillkor som RT anser är särskilt viktiga att få med i kommande ramavtal? RT anser att hela arvudet ska tillfalla tolken, även vid B-myndigheter.

Tolk med högsta tillgängliga kompetens ska prioriteras.

Avståndet för resa bör ändras till åtminstone 150 km, 2h enkel resa kan kvarstå. Jag tycker att man borde öka till 3h. Tror någon att det blir en explosion av reskostnader för tolkar som bor inom 3h radie men inte inom 2h, som inte vägs upp av att man på så sätt får tillgång till fler kvalificerade tolkar?

Bättre användning av videotolkning med simultanutrustning. Hellre det och rättstolk än tolk med lägre kompetens.

Alla har rätt till rättssäker tolkning oavsett var i landet de befinner sig.

Vilka kompetensnivåer, utöver auktoriserade tolkar, är lämpliga att använda för tolkar?

Kammarkollegiets rekommendation är bra, dvs att man enbart använder RT, ST, AT, UT och ÖT. Men det borde specificeras att förkortningar inte får användas i bekräftelsen. Kunskapen om att det finns olika kompetensnivåer måste öka bland kunderna. Det behövs tolkanvändarutbildning.

RT anser att det är behövt att ställa arbetsrättsliga villkor baserade på kollektivavtal. Framför allt bör det krävas att leverantörerna ser till att arbetsmiljön för såväl anställda tolkar som uppdragstagare följer lagar och föreskrifter. Upphandlaren bör inte ställa krav på tjänsten som leder till att tolkar får sämre arbetsmiljö. T ex viten, korta svarstider och att ensidigt binda tolken vid uppdraget utan att själv erbjuda motsvarande villkor.

Hur ser täckningsgraden av kollektivavtal generellt ut i branschen?

Frilansande tolkar har inte kollektivavtal. Anställda tolkar har kollektivavtal i mycket låg utsträckning. Det finns inga centrala kollektivavtal finns i branschen. Ramavtalet bör inte sätta villkor som gör att tolkens villkor försämrats. Kräva i ramavtalet att förmedlingarna följer lagen, och följa upp det. Viten ska inte drabba tolken. Någon form av arbetsrättsliga villkor borde gå att ställa i ramavtalet.

RT vill gärna höra mer om den statliga portalen för tolkbokning och utlovas ett senare möte om just detta.

RT vill informera om att viten belastar tolken – det är inte så att förmedlingen tar den kostnaden. Om det är så att SIC fortfarande vill ha med viten i ramavtalet krävs det att ni åtminstone för ett resonemang om varför detta är nödvändigt. Förordningen reglerar ersättning till tolkar hos polis och domstol. Men det gäller bara för frilansande tolkar. Anställda tolkar är inte berättigade att få hela ersättningen själva. Eller går förordningen att avtala bort? Klas Ericson på SIC lovar att återkomma om detta.

Det är tydligt att insamlad statistik är felaktig. RT ber SIC att förtydliga kravet på statistik från leverantörerna så att det kan komma in relevant underlag.